

Sembla com si en els últims anys a Catalunya hi hagués un especial afany per buscar persones que en la Guerra Civil s'haguessin posicionat en el bàndol rebel. Molts cops s'ha parlat de la posició de Francesc Cambó, de Josep Pla, de "els catalans de Franco", del Terç de Montserrat carlista..., confluint tots plegats en una mena d'aiguabarreig de persones que serien titllats de traïdors o de fidels, segons qui ens vulgui explicar-nos-els. Aquests serien, d'alguna manera, l'excepció a la posició majoritària dins la Catalunya bèl·lica: uns herois o uns "quintacolumnistas".

La veritat, malgrat tot, és que aquest grup de persones és més ampli del que hauríem pensat però tampoc no seria tan militant com el que alguns ens voldrien fer creure. És evident que –de persones "desafectes" a la causa republicana– n'hi havia de completament alineades al costat franquista i que lluitaven activament des de dins de la zona republicana en tasques de sabotatge o d'espionatge. El gran gruix, però, era el de persones que la única aspiració que perseguien era la de salvar la pròpia pell, la dels seus parents o la dels seus veïns.

Això ho podria exemplificar Josep Tayant i Morató que encara ara treballa de pagès a El Molí Vell, la casa on ha viscut pràcticament tota la seva vida. Malgrat que durant la guerra encara era massa jove per a ser mobilitzat, guarda molts records propis d'aquella època: *A mi sort que no em va tocar; només l'últim mes, que em van demanar i em vaig haver d'amagar.* Membre d'una família de masovers declaradament catòlica, molt pròpia d'una època i d'un lloc com la Garrotxa, un dels bressols del carlisme català; Josep Tayant parla amb certa desídia de l'educació republicana, dient que havia volgut apartar la fe cristiana de les aules. Tot i això,

recorda amb un somriure les classes amb un antic professor, del que afirma haver-ne après gran part del que sap tot i els pocs mitjans amb els que comptava.

Josep Tayant
Foto: D. Colom

Per a ell, l'esclat de la guerra, lluny de tensions polítiques o conflictes a escala internacional, va suposar la persecució d'encarregats, propietaris o persones religioses. No ens hauria d'estranyar; en la reraguarda rural republicana aquest era possiblement un dels impactes més durs que es van rebre. És sobre aquest tema en el

qual va estendre's més l'entrevista. Josep Tayant anava enumerant el gran nombre de cases dels voltants que acollien persones fugitives, com el cas d'una casa de Sant Esteve, la Vaga, on hi tenien unes vint persones amagades en un refugi amb un túnel que comunicava amb el bosc, cases amb amagatalls dins les xemeneies o persones literalment "emboscades" que sobreviuen en cabanes al bosc gràcies a l'ajuda de parents o veïns. Entre aquestes persones amagades, evidentment, en destacaven els religiosos. *Per les cases hi havia capellans amagats que feien misses.*

El seu rostre es transformava amb una expressió de por quan parlava dels milicians (molt simptomàticament ell els anomena *malicians*) vinguts de fora, tot donant a entendre que la relació amb la resta de veïns del poble era de complicitat, excepte alguns casos que també va citar. *Venien els malicians, se t'emportaven a fora i t'anaven a assassinar a la carretera.* En aquest cas, s'aturà per parlar d'un home que es va salvar "miraculosament", no cal dir que totes les altres persones foren executades. La memòria de tant en tant li jugava males passades i no recordava el nom d'alguna persona.

Es podria dir que la seva memòria és la de molts dels nostres avis, que només

recorden detalls fragmentaris de la guerra, un conflicte enormement complex que només pot explicar-se des de la multiplicitat de veus. Com la seva, la d'un noi jove que només tenia quinze anys al principi de la guerra i de poc menys de divuit quan va acabar. Va poder respirar tranquil no per la

victòria d'un dels dos bàndols, sinó per una pau que deixava un panorama obert no pas millor que el de la guerra. Després vindrien, com ell mateix citava, la fam, l'estraperlo o l'empresonament d'altres veïns que, com ells, tampoc s'havien mostrat especialment favorables per un o altre bàndol.

David Colom
Llicenciat en història